

מוכירות הממשלה

סגן קצין

ש מ ר

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתיישבות
י"ד בכסלו תשל"ו - 18.11.75

בכחו חברי הועדה: השרים י. גלילי - יו"ר, ש. הלל, א. ידליו, ח. י. צדוק, מ. קול, י. רפאל, ש. רוזן.

בעדרו חברי הועדה: השרים א. אוזן, י. אלון (בחול"ל), י. בורג (בחול"ל), א. עופר, ש. פרס, י. רביצוביץ.

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: י. צור, י. קלארמן, ע. שפירא.

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: מ. בראון, א.ל. דולצ'ין, ר. וויץ, ר. יגלום, ח. פינקלשטיין, מ. קירשבלום, מ. קרוב, א. שנקר.

משתתפים בוספים מטעם הממשלה: ז. המר - שר הסעד
ש. אבני - משרד השיכון
ד. אריאל - משרד החוץ
ר. זאבי - משרד ראש הממשלה
צ. טרלו - משרד המשפטים
א. ישראלי - משרד החינוך והתרבות
א. מקובר - לשכת השר י. גלילי
מ. בצר - משרד הבטחון
י. שטנר - משרד האוצר
אל"מ ד. שפי - ממלא מקום מתאם הפעולה בשטחים

משתתף בוסף מטעם הסוכנות היהודית: י. אדמוני

א. ליטבסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/4. מדיניות ההתיישבות לאור החלטת עצרת האומות המאוחדות מיום ו' בכסלו תשל"ו (10.11.75) בגבות הציונות

./מדיניות

בפרוטוקול זה 32 דפים

רמ"ח: גלילי, ח"א.

היו"ר השר י. גלילי:

רבותי, אני פותח את הישיבה.

כוונתי כי הוועדה שלנו תקיים היום דיון בדבר
התשובה ההתיישבותית למתקפה נגד הציונות ומדינת-ישראל. אני מניח שיש לנו הנחה
משותפת שכל אחד משרדי הממשלה חייב להצביע על התשובה בתחום פעולתו למסע
האנטי-ציוני. ההנחה היא שכל שאנחנו עושים בארץ לחיזוקה של ישראל יש בו משום
תשובה, אף-על-פי כן, התשובה ההתיישבותית היא מעיקרי הצווים עכשיו והדברים
אמורים בהחשת הקצב והרחבת ההיקף, במסגרת ההחלטות שנתקבלו בממשלה עד כה, הווה
אומר, נגביר את הפעילות ההתיישבותית בתחומי כל האיוזורים שהממשלה החליטה על
התיישבות בהם. כלומר, אני קובע מראש שאני שם לעצמי מגבלה בהצעות שאציע והיא,
שאינני מציע לפרוץ אותם תחומי התיישבות עליהם כבר החליטה ממשלת ישראל. ההצעה
שאביא פירושה להחיש את הקצב ולהרחיב את ההיקף בתחומי האיוזורים אשר הממשלה
החליטה.

השר מ. קול:

להחיש את הקצב או את הכסף?

היו"ר השר י. גלילי:

להחיש את הקצב ואת ההיקף ובמידה שתידרש
תוספת כסף - לחבוע את הדבר מן האוצר ולהציע
לממשלה להחליט על כך.

כדי לעמוד בלוח זמנים מואץ אנחנו מציעים - כל
מה שאומר עכשיו הוא גם על דעת שר החקלאות אשר לא יכול היה להשתתף בישיבה זו
לרגל ביקורו של שר החקלאות האמריקני - שהעליה לאותם אתרי התיישבות שנחליט
עליהם תהיה בתנאים חלוציים יותר משהיה עד כה, דהיינו, לא להמתין לבניני קבע,
אלא לעלות בתנאי מחנה בתנאי המגורים, אשר באורח מירבי ישולבו אחר-כך בתכנית
הישוב. יש הצעות לכך. שוחחתי בעניין זה עם מר אבני ואם תהיינה שאלות - הוא
יוכל להשיב.

היו"ר השר י. גלילי:

אנחנו גם מציעים לעשות מאמץ מירבי לשלב בתכנית

גרעיני עולים, היינו, להציב אתגרים ליהודים

בחוץ-לארץ, אשר חלה בלבם התעוררות כלשהי והם רוצים לבטא את ההזדהות שלהם עם מדינת-ישראל ועם הציונות בהשתתפות במשימות התיישבותיות ממשיות.

כולכם יודעים - הדבר נזכר גם בממשלה ובוודאי

גם בהנהלת הסוכנות היהודית - שמתגבשות הצעות על פעילות נרחבת בתפוצות בעקבות החלטת עצרת האו"ם ובמסגרת זו אפשר יהיה גם לבטא את ההזדהות ההתיישבותית של אותם צעירים אשר התעורר הדבר הזה בלבם.

כשאני מדבר על הרחבת ההיקף אני רוצה להזכיר

לכם שבחודש פברואר 1975 היה לנו בוועדה זו דיון מקיף והותוו קווים לפעולה נרחבת אבל התכניות והמאויים נבלמו, כי באה אחר-כך הגליוטינה התקציבית ועל סף השנה התקציבית הנוכחית אישרנו 11 ישובים ותיקצבנו רק 6 מהם. 5 ישובים נשארו ללא תיקצוב ולכן גם ללא התחלות מבצעיות.

אני רוצה להזכיר לכם ששמענו אז על תכנית

שהוגשה על-ידי המחלקה להתיישבות, אשר כללה כ-36 ישובים. מתוך 36 ישובים החלטנו על 11 - 6 לביצוע ו-5 שנדחו לשנת התקציב הבאה.

ברור שאם אנחנו מדברים על תשובה של התיישבות

מואצת, בשים לב לשיקולים מדיניים, אין אנחנו יכולים להשאר בגדר המגבלה שעמדנו לפניה כאשר החלטנו על 11 ישובים ותיקצבנו רק 6 מהם. אני רוצה להביא לידיעתכם עובדה, שבעיני יש לה משמעות ציבורית רצינית מאד וחבל שאין לה משמעות כספית, והיא שהוועדה הביין-תנועתית להתיישבות חדשה, שבעבר היושב-ראש שלה היה אברהם הרצפלד ז"ל ועכיו יושב בראש חיים גבתי יבדל לחיים, ומשתתפים בה נציגים של כל תנועות ההתיישבות לרבות האיחוד החקלאי ו"חירות" וכיוצא בזה, קיימה סדרה של דיונים בנושא ההתיישבות החדשה ואני קיבלתי מהם תזכיר בו הם אומרים כי בדיונים שקיימה הוועדה ~~הזאת~~ הוברר כי הצרכים ההתיישבותיים והעתודה של כוח אדם בתנועת ההתיישבות מחייבים לקדם את פעולות ההתיישבות החדשה בקצב יותר מהיר משנעשה עד כה.

היו"ר השר י. גלילי:

הכוונה שלי להחלטה שנתקבלה ב-2 באוקטובר,
עוד לפני החלטת עצרת האו"ם. (השר גלילי קורא

את החלטת הוועדה בין-תנועתית).

התכנית שלהם כוללת: בשנת 1975 - 11 ישובים,
ב-1976 - 11 ישובים, ב-1977 - 12 ישובים. הם קובעים עוד כי לכל הישובים המוצעים
ברשימה שלהם, אשר כוללת: ברמת הגולן - 6 ישובים, בגליל - 6 ישובים, בעמק
יזרעאל - 2 ישובים, בבקעת הירדן - 6 ישובים, בהרי ירושלים וגוש עציון - 4
ישובים, בפיתחת רפיח - 6 ישובים, ברמת הנגב - 3 ישובים, בערבה - 3 ישובים -
יש גרעינים, ובחלקם גם גרעינים שכבר נקבעו. אני רוצה לציין שרשימה זו כוללת
גם ישובים שאנחנו כבר החלטנו עליהם אך לא תיקצבנו אותם. כאמור, במידה שיש
ישובים אשר או שהוחלט עליהם או שאין ספק שתהיה החלטה ביחס אליהם - כבר הועדו
גרעינים.

מר י. צור:

בסך הכל, על כמה ישובים מדובר?

היו"ר השר י. גלילי:

34 - 36 ישובים, אבל בתוך הרשימה המוצעת יש
15 ישובים שאנחנו כבר החלטנו עליהם אם כי לא

תיקצבנו אותם כגון: שגב ב', שגב ג', מצפה שלם.

השר מ. קול:

לא קבענו מי יבוא לשם.

היו"ר השר י. גלילי:

זאת הם קובעים.

בתוך הרשימה הזאת יש 14 ישובים, לא 15 כמו

שאמרתי קודם, שיש לנו כבר החלטות עליהם אבל לא תקציב.

יש חילוקי דעות לגבי המועמדים.

השר מ. קול:

למותר לומר שההצעה של הוועדה הבין-תנועתית

היו"ר השר י. גלילי:

להתיישבות איננה מחייבת אותנו, זו רשימה של

אוריינטציה. אני מבקש לציין שהם פועלים במסגרת ההחלטות שלנו. מה שחשוב הוא

שהם מצביעים על כך שיש גרעינים לכל הישובים. אני לא מציע ליחס להחלטות של

הוועדה הזאת משמעות מדינית. הם אינם רואים את עצמם כגוף המקבל החלטות מדיניות,

ובוודאי יש שם חילוקי דעות כמו בגופים ציבוריים, אבל חשוב לדעת שיש גרעינים

והם משוכנעים שהתכנית שאושרה ל-1975 בשמנו אינה הולמת את המצב.

אני חושב שמובטחת הזדהות של הגורמים הללו כל

אימת שנבוא להחליט על פעולה שיש בה משום תשובה לאתגר אשר הוצב בפנינו אחרי

החלטת העצרת.

נוסף לתכניות אשר הוצבו בפנינו במסגרת של

36 ישובים, כאשר דנו בחודש פברואר, ולהצעה המוצעת עכשיו, כפי שתשמעו, על-ידי

המחלקה להתיישבות, התקיימו גם התייעצויות בלתי מחייבות ביני לבין יושב-ראש

ועדת השרים לענייני ירושלים, שר הבטחון ושר השיכון בנושא של ביסוס האחיזה שלנו

בירושלים רבתי.

מה כולל המושג הזה?

השר מ. קול:

אני רוצה להזכיר לכם שבדיון שהיה בחודש פברואר

היו"ר השר י. גלילי:

היה קונסנסוס בוועדה שלנו בדבר סדר הקדימויות

אבל

לא נתקבלה החלטה/היה מכנה משותף שבא לידי ביטוי בדברי כל החברים שיש לתת בכורה

לפיתוח שלנו בירושלים רבתי. אנחנו לא דנים בנושא ירושלים גופא, אנחנו דיברנו

אז על ירושלים במובן הרחב של המושג הזה ובהתייעצויות שהיו ולא נתקבלו בהן שום

החלטות, נסקרו הדברים הבאים:

היו"ר השר י. גלילי:

ייפתח עורך תחבורה נוסף מירושלים אל השפלה

על-ידי סלילת כביש ~~ששיסתעף~~ מכביש בית-חורון,

בערך בנתיב הפטרולים שלפני מלחמת ששת הימים, אל השפלה. משרד השיכון העלה הצעות בדבר הקמת ישוב עירוני בגבעת התול"רים או גבעון. אם יסלל כביש מכביש בית-חורון אל השפלה הרי הדבר הזה יאפשר גם הקמת ישובים כפריים.

מר י. צור:

האם אתה מדבר על מערבה מבית-חורון?

היו"ר השר י. גלילי:

זה צפונית מערבית. במקום שכביש לאטרון פונה

מכביש בית-חורון דרומית מערבית, כביש זה יהיה

צפונית-מערבית לכיוון מודיעין. זה פחות או יותר נתיב הפטרולים.

יש הצעה להקים ישוב בעל אופי עירוני בג'בל מוקצב'.

מר אבני:

זה 12 ק"מ מערבית לגבעון.

השר מ. קול:

בשעתו שמעתי מהשר גלילי שהפרסום לא היה מוסמך.

היו"ר השר י. גלילי:

אני לא יודע על פרסום מוסמך. מטעם הוועדה ומטעם

יושב-ראש הוועדה לענייני ירושלים לא היו כל

פרסומים. אני חושב שהפרסומים בטרם עת רק מזיקים. אני חוזר ואומר שבנושא זה אין

שום סיכומים, אם כי אני חושב שעכשיו, לאחר החלטות העצרת נצטרך לסכם בהם בקצב

יותר מהיר ואם יהיה סיכום - תהיינה פעולות. עד הרגע הזה אין שום סימן בשטח

לגבי המחשבות. אלה מחשבות שזו הפעם הראשונה שאני מביא אותן לידיעה ועדיין אינני

מביא שום הצעות מגובשות. כמובן שבנוגע לירושלים נצטרך לקחת דברים עם עיריית

ירושלים אשר המשפטים כיושב-ראש ועדת השרים לענייני ירושלים ואני כיושב-ראש

הוועדה הזאת באנו בדברים עם מר קולק.

האם זה שייך לתחום ירושלים? לתחום איזור השיפוט
שלה?

השר י. רפאל:

לא, אבל יש לכך השפעות מבחינה אורבנית. בתחומים

היו"ר השר י. גלילי:

הנוגעים לירושלים צריך לזכור את "כוכב השחר"

ו"תקוע", שעד כה אין החלטה על הקמת ישוב קבוע בהם. יש שם מאחזים צבאיים.

התחייבתי בפני הוועדה שאם תהיה הצעה להקים בהם ישוב קבע, זה יבוא קודם כל
לוועדה שלנו.

מכיוון ששמיעתי טובה הצלחתי לשמוע פליטת פה

של השר רוזן, אשר הפטיר את השם "עופרה". אני מודיע שנושא "עופרה" לא היה
בוועדה שלנו. "עופרה" הוא מחנה אשר הוקם באישור שר הבטחון. בשעתו הדבר הזה
הועלה בישיבת הממשלה ואינני מביא הצעה להקים ב"עופרה" ישוב של קבע.

התכנית עדיין לא מוכנה?

השר י. רפאל:

יש הנושא של "כוכב השחר" ו"תקוע". לגבי גבעון

היו"ר השר י. גלילי:

יש גירסה, ולעומת הגירסה של משרד השיכון יש

גם גירסות אחרות. כמו כן אתם זוכרים ~~שהסמכנו~~ שהסמכנו צוות להביא בפנינו
הצעות בנושר הר-גילה. הצוות השלים את מלאכתו ונצטרך להביא את המלצות הצוות
לדיון ולקבל החלטה בנדון.

התכניות מעבר לגוש עציון הן לא במסגרת ירושלים

השר י. רפאל:

רבתי?

לא.

היו"ר השר י. גלילי:

היו"ר השר י. גלילי:

מה שאני מציע כההליך של טיפול בנושא, אני רוצה

קודם כל שתהיה שיחה כללית, היום, בנדון,

שהיא תסמין אותי ואת שר החקלאות ואת שר השיכון לבוא בדברים עם שר האוצר בדבר הבטחת מסגרת תקציבית להקמת כ-30 ישובים בשיטה מאצת באופן שאנחנו נוכל להיות באתרי ההתיישבות תוך 18 חודשים, היינו, שיטה האומרת עליה בתנאים של לא מגורי קבע, ובמקביל לכך קידום נושאי המים והחשמל. אנחנו קיימנו דיונים בנדון גם עם חברת החשמל וגם עם חברת מקורות בהשתתפות מר אבני ומר אדמוני. רשימה מפורטת עם סדר קדימויות אביא לוועדה זו להחלטה מוסמכת במסגרת התקציבית שתאושר לנו על-ידי משרד האוצר.

כולנו זוכרים שבתוך התכנית הכוללת הזאת ישנו

נושא הגולן. אני מזכיר לכם שבנושא זה הבטחתי שהדבר ידון בממשלה. אני מקווה שבראשית חודש דצמבר נוכל לדון בדבר זה בממשלה. אין זה מן הנמנע שהממשלה תחזיר את הנושא אלינו לדיון. מכל מקום, אני לא מציע לדון בזה בוועדה שלנו בטרם דיון בממשלה כפי שהובטח בשעתו.

אני מוכן להניח על השולחן טיוטה ראשונה המוצעת

על-ידי המחלקה להתיישבות, שאין בה כל הקומפלקס של גבעון, כל הקומפלקס של ירושלים גם הוא איננו בה. היא לא רשימה מלאה אלא היא רשימה אוריינטציונית. לקראת הישיבה ~~הנדון~~ בנדון אוכל להמציא לכל אחד מן החברים רשימה קונקרטית כדי שיוכל לעיין בה ולדון בסדר העדיפויות.

השר מ. קול:

באחת הישיבות של הוועדה הזאת ~~הביקשתי~~ לקבל

דיווח על מצב האיכלוס של הישובים שהקמנו מאז

מלחמת ששת הימים והיושב-ראש הבטיח לעשות זאת. לדעתי, יש ישובים הסובלים ממחסור באוכלוסיה והם משמשים רק מסגרות. אין בהם אוכלוסיה רצינית והדבר עושה רושם מדכא מאד. אני רוצה לשמוע מה הנימוקים שיש ישובים שאינם מאוכלסים במלואם, האם מפני מחסור בשיכון או שאין מועמדים לחיות בהם.

השר מ. קול:

בקשה לסדר: כשאנחנו באים לדון ולהחליט

על ישובים, אני מבקש שנקבל מקודם חומר עם

מפה כדי שנוכל לדעת במה דנים. כשאני דן על ישוב אני מבקש לראות ולדעת

בדיוק במה מדובר.

היו"ר השר י. גלילי:

אתה צודק. אנחנו תמיד מניחים מפה עם נתונים.

השר מ. קול:

הנייר הזה איננו אומר לי דבר, הוא רק בבחינת

אוריינטציה כללית. אני רוצה לדעת במה מדובר

ועל איזה מקומות. אינני רוצה להחליט על דברים שאינני יודע מה הם. אני מבקש

מיושב-ראש הוועדה שזה יהיה הסדר, שהדברים יוכנו כראוי ושנקבל מקודם את החומר.

כי אחרת מה עלול לקרות? - יודע שהתכנסה ועדת השרים להתיישבות, הוחלט על

הקמת 30 ישובים והדברים יקבלו אספקטים פוליטיים. אני מוכן להתיישבות. תמכתי

ברוב נקודות הישוב שהוחלט עליהם במשך השנים. גם עכשיו אני מעונין בהתיישבות,

לא בהפרחת סיסמאות אלא בעובדות.

חבל ששר השיכון איננו כאן. אינני רוצה לקרוא

הודעות על ישובים שלא שמעתי עליהם ואין אני יודע עליהם. שר השיכון טוען

שהדברים הודלפו ממשרדו שלא ברשותו. אני רוצה בענין זה קצת סדר ומבקש מהיושב-

ראש שגם הדיונים שלנו יהיו מסודרים. אני יודע שהיושב-ראש יכול לעשות זאת.

אני מבקש שהדיון יהיה על דברים ממשיים וחומר עובדתי.

השר ח.י. צדוק:

האם משתמע מזה שהוא לא רוצה?

השר מ. קול:

הוא כן רוצה.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מציע להוסיף שהשר קול מבקש שהיושב-ראש

ימשיך בסדר שכאשר דנים על ענין תובא מפה עם

רשימה. זו תביעה צודקת. אני מתפלא שהשר קול תאר מה עלול לצאת מן הישיבה

הזאת. איש איננו יכול לתאר מה ייצא מישיבה, ביחוד אם היא מוגדרת כסודית.

השר מ. קול:

אתה יושב-ראש הוועדה ואני תובע ומבקש שתיקח

את הענינים כראוי.

היו"ר השר י. גלילי:

אינני מקבל על עצמי למנוע הדלפות ואני לא

מקבל אפילו להעיר מוסר אוזנו של שר, כי זה

לא מועיל.

אני רוצה להוסיף, שלא זו בלבד שצריך להניח,

כפי שאמר השר קול, דף נתונים עם מפה אלא צריך גם להניח דף בדבר הנתונים

הכספיים והתקציביים הכלליים והיחסיים לכל ישוב על-מנת לדעת באיזה סדר גודל

אנחנו דנים.

ראיתי צורך בדיון אוריינטציוני בישיבה לפני

שהדברים עולים מצדדים ומקומות אחרים. בגליוטינה של התקציב הבא זה לא דבר שיגרתי

לבוא ולדבר על סדר גודל מ-5 ישובים ל-30 ישובים פחות או יותר, ובכלל זה

מקומות קשים שמבחינת התיקצוב יכולים להיות יקרים בביצוע.

השר ש. רוזן:

אני רוצה להפריד בין התכנית ~~הזאת~~ שהונחה לפנינו -

29 ישובים - ובין החלק השני בסקירתו של היושב-

ראש, ששר השיכון קורא לו "עיבוי ירושלים" וגם נתן לכך פרסומת רבה וגם חוברת

הוצאה.

השר מ. קול:

לא ראיתי את החוברת.

העתונאים הביאו לי אותה.

השר ש. רוזן:

אני מציע שבענין התכנית של עיבוי ירושלים לא תדון הוועדה הזאת אלא הממשלה. ^{אנחנו} ~~אנחנו~~ ועדה להתיישבות כפרית אשר מקימה איזורים כפריים ומרכזים עירוניים. אינני חושב שאנחנו ועדה לירושלים. מכל מקום, מן הנסיון הקצר שלי בממשלה, הממשלה דנה בענין ששייך לירושלים - מעלה אדומים שהוא במרחק של 20 ק"מ מירושלים היא דנה עליו במשך שלוש שנים משום שיש לדבר בחינות אורבניות, בחינות של הפקעת קרקעות, בחינות פוליטיות ותקציביות עצומות. 29 ישובים הם בבחינת כביש אחד מן ירושלים. לכן, אני מציע שלא נדון בנושא זה. אינני יודע אם זו תשובה טובה להחלטות או"ם או תשובה רעה. יש תשובות פוליטיות רעות ויש תשובות פוליטיות מועילות.

אשר לרשימה של 29 הישובים. אני חושב שזה בסמכותה

של הוועדה וצריך לדון בנושא. אינני רוצה להתייחס לכל דבר ודבר. אני רוצה לקבוע בסיפוק שמתוך 29 הישובים יש 11 בגבולות המדינה ~~של~~ שלפני 1967, כי יש עוד מה ליישב בישראל הקטנה.

אשר לישובים מחוץ לקו הירוק. יש לנו עמדות בנושא

זה ונעמוד על כך כאשר נדון על כל ישוב וישוב. אני חושב שנחוצה התיישבות כתשובה. אני חושב שנחוצה תשובה כזו ולא רק תשובה הפגנתית. דרושה גם תשובה מעשית שאם נרצה לקיים אותה נצטרך לחזור לתקופה, מבחינה של תקציבים וציוד, לתקופה שבין תקופה "חומה ומגדל" לסטנדרט שנקבע לאחרונה. אני מציע שנקבע שלא יהיו ישובים שמספר התושבים בהם יהיה פחות מ-100. במשך עשרות שנים עסקתי בהתיישבות ואני רוצה לומר שהליכה לעשייה מרובה בלי לבססה יש בה משום סיכון גדול. תמיד צריך ללכת בשני פסים. מדובר כאן על עוד 6 ישובים ^{בבקשה} ~~ש~~ הירדן בשעה שיש בה כיום 9 ישובים שכולם ביחד מונים פחות מ-500 נפש בסך הכל. זה מדאיג.

אחת הסיבות לחוסר זה מפני שזה מעט.

י. רפאל:

לא נכון. תבדוק איזה ישובים יש שם.

השר מ. קול:

השר ש. רוזן:

בגוש עציון המצב הטוב ביותר מבחינת האכלוס.
בגולן - מחוץ ל-2 - 3 ישובים המצב איננו מניח

את הדעת מבחינת האכלוס.

אני חושב שאם לא נקבע לעצמנו כמטרה ללכת בשני

הפסים נחטיא את המטרה.

השר י. רפאל:

אני חושב שהרעיון לתת תשובה לאירועים האחרונים
ולהתנכלות המאורגנת נגדנו על-ידי תכנית התיישבותית,

הוא מוצלח.

ידוע לנו שעומד להתקיים כינוס עולמי אשר יתכנן

תשובות. אם תובא בפני כינוס כזה תכנית התיישבותית מקפת של 30 ישובים, אשר
תתבצע תוך שנה - שנה וחצי, יש בכך משום תשובה הולמת, תשובה ציונית להתנכלות
בציונות. משום כך אני תומך בתכנית, בהכרזה על תכנית כוללת.

בעיני טובה גם התכנית להחשת הביצוע, במה שנוגע

לתנאי העליה על הקרקע. ההסדר שהדירות מחכות למתיישבים הוא המצאה של השנים
האחרונות. תמיד עלו המתיישבים בתנאים חלוציים ביותר, והם אשר הקימו את המבנים
והדירות לעצמם. לצערנו, לא ראיתי תנופת בהתיישבות עם שיפור התנאים, התנאים
השתפרו במידה כזו שהבתים חיכו למתיישבים וראינו שיכולים היו להיות גם בתים
ריקים. משום כך אני שמח על הידיעה שהביא יושב ראש הוועדה שלנו מטעם הוועדה
הבין-תנועתית, שיש מספיק כח אדם לעליות. אנחנו יודעים שיש גרעינים. אנחנו
יודעים שיש גרעינים אשר מחכים, וכשלגרעין אין תשובה - הוא עלול להתפורר ולהתפור.
הרעיון בדבר תנופה התיישבותית אולי יעודד הקמתם מחדש של גרעינים שהתפוררו לאחר
שם שהמתינו תקופה ארוכה, ואולי יוולדו גרעינים חדשים.

השר י. רפאל:

כאמור, אני תומך בשני הדברים: בתכנית בדבר

הקמת 30 ישובים, הכרזה על תכנית כוללת אשר

תהיה תשובה מעשית-התיישבותית-ציונית מחאימה, ועל שינויים ארעיים בתנאי העליה על הקרקע.

מאחר שאין לי ספק שיש קשיים בביצוע, ביחוד

קשיים תקציביים - לאחר ששמענו שיש כוח אדם - ונאלץ לקבוע מה מוקדם ומה מאוחר, הייתי אומר שבנוגע לריכוז קרקעות - ~~==~~ בכך צריך להתחיל בכל המקומות כי אז הדברים מקבלים משמעות ממשית. כוונתי ~~השם הזה~~ לריכוז קרקעות לתשתית של כבישים, חשמל, מים וכו'.

הייתי רוצה לשמוע מה מתבצע כיום מהתכניות

הקודמות שהחלטנו עליהן, מה תהליך הביצוע.

ברשותכם, עוד הערה. עד כמה שידוע לי יש

תכנית או היתה תכנית, מכל מקום, נדונה וראיתי פרטים בקשר למרכז עירוני חדש באיזור גוש עציון, אפרת.

השר מ. קול:

איפה היה דיון?

השר ש. רוזן:

אין החלטה.

השר י. רפאל:

אני יודע שיש יוזמה, יוזמה עם גרעין מאחוריה,

גרעין מחוץ-לארץ. אני סבור שתכנית זו משתלבת

יפה מאד הן בגוש עציון, אם רוצים לראות זאת כחלק מהגוש, והן כחלק מהתכנית

בדבר עיבוי ירושלים, התכנית של ריכוז מספר ישובים באיזור ירושלים. יש בכך

חשיבות לחיזוק הקשר בין ירושלים וקרית-ארבע.

השר י. רפאל:

מתוך דברים ששמעתי יש לי חשש שבמקום התכנית של "אפרת" יש תכנית של "תקוע". אני מבקש לדעת

במה התכנית הזאת עדיפה.

השר מ. קול:

לי לא ידוע דבר על תכנית בקשר ל"תקוע".

השר י. רפאל:

יש לפניך רשימה.

השר מ. קול:

באיזה מקום מתנהלים דיונים על התיישבות? אני יודע שהשר שמעון פרס ניהל משא-ומתן עם

אנשי גוש "אמונים" על "עופרה".

השר י. רפאל:

כל מה שאני יודע זה מפירורי השולחן הזה, ואני מאסף את הפירורים.

השר א. ידלין:

מכל פירור אתה עושה ישוב.

השר מ. קול:

אני רוצה שיהיה דיון ענייני וחברי ולא ש"יסדרו" אותי. אני מתנגד לסדרים מחתרתיים.

היו"ר השר י. גלילי:

הנושא של "אפרת" אף פעם לא נדון כאן ואין שום דבר מחייב בנושא של "אפרת". יש גרעין אשר נושא את נפשו להקים ישוב עירוני ב"אפרת". הדבר כלול בתכניות שחושב עליהן שר השיכון ולא יכולה להיות צנזורה^{לא} על יוזמות ומחשבות ולא על פרסומים. צריך להבטיח שלא תהיה שום התחייבות באף נושא מן הסוג הזה בלי החלטה מוסמכת. אני דאגתי להודיע שהדבר טרם נדון בוועדת השרים להתיישבות, הוא בשלב מוקדם של דיונים בלתי מחייבים. אני דנתי עם השר קול על גרעין אחד עוד בטרם הובא הדבר הזה לוועדת שרים להתיישבות אבל לא הוא ולא אני יכולים לעשות בזה שום דבר מחייב.

יש גרעין שרוצה להתיישב בהר-נבו.

השר מ. קול:

תבוא עליו ברכה.

השר י. רפאל:

הדבר טרם נדון אצלנו.

היו"ר השר י. גלילי:

אני רוצה לומר לשר קול, שאני מסכים שכל דבר

השר י. רפאל:

צריך לבוא לכאן להחלטה. כל זמן שאין החלטה -

לא מבצעים. אבל אין לשולחן הזה פטנט על תכניות. תכניות יכול לבוא מכל צד, מכל חבר שיושב כאן ומכל גוף התיישבותי רציני.

שמעתי כאן הסתייגויות שקטות בענין "עופרה". אבל

שפותחים את הכביש לצד ההוא, אינני יודע מה פסול בכך. האם רק משום שיש שם מחנה

עבודה מקודם? מה פסול בתכנית הזאת? אינני יודע מה ההתנגדות המוקדמת. בינתיים

יש שם מחנה ואם יחליטו שאין שם מספיק קרקעות - זה דין אחר. אבל התנגדות עקרונית

במסגרת התכנית הזאת? אינני רואה משום מה צריכה להיות התנגדות למקום הזה. זה

לא חורג מהמסגרת הפוליטית של התכנית. אם משהו מתנגד לישובים מעבר לקו הירוק -

זה דין אחר, אבל אם רוצים בישובים - אינני מבין את ההתנגדות למקום הזה.

אני לא מתרשם כל כך שיש פרסומים על תכניות.

עוד לא ראיתי שום נזק פוליטי מאיזה שהוא פרסום. הנזק הוא רק אם אנחנו הופכים

את זה לבעיה פוליטית. מה היה בגולן? כל התכנית של 4 ישובים היתה מתבצעת אלמלא

היה משהו כאן הופך את זה לבעיה פוליטית.

הפרסום הזיק.

השר מ. קול:

השר י. רפאל:
הפרסום בא משום שאצלנו הפכו את זה לענין פוליטי.
מישהו כאן טען שזה ענין פוליטי וזה זכה לתהודה
גדולה. הנזק הוא כשאינן כיסוי להודעות שמפרסמים פעם ופעמיים וזה לא ~~מב~~ מתבצע,
בכך יש נזק.

השר ח.י. צדוק:
הנזק הוא שמפרסמים ולא עושים.
השר י. רפאל:
אני לא בעד הודעות שאינן להן בסיס, אבל לא מהדבר
שמדינת-ישראל עוסקת בהתיישבות, בזה אין רע. אינני
רואה רע בחוברות. היתה חוברת על "ימית", וזה מתבצע.

מר קלרמן:
בזמנו היתה גם חוברת על מדינה יהודית.

השר י. רפאל:
יש רעיונות וצריך לבצע.

השר ח.י. צדוק:
אין לי ספק שתנופה התיישבותית מוגברת היא אחת
התשובות על ההחלטה בגנות הציונות באו"ם. אני רואה
את התנופה המוגברת הזאת כמוונת בעיקר כלפי פנים, כלפי ישראל, כלפי העם היהודי.
התנופה לגיוס יותר אמצעים ויותר אנשים, וזה צריך להתבצע בשני דברים: בהעמדת
יותר כסף לרשות הפעולה הזאת, עד כמה שאפשר במסגרת האמצעים שלנו, ובהצנעה, לעשות
יותר צנועים את התנאים ההתחלתיים של ההתיישבות. אני פחות בטוח שההכרזה על
התנופה ההתיישבותית כתשובה על ההחלטה בענין הציונות זה דבר מועיל מבחינה מדינית
חיצונית. נוסף לזה, יש בכוחנו בענין זה תמיד לשטשש חילוקי דעות בנוגע למיקום
המפעל ההתיישבותי. כלומר, בעוד שכולנו מאוחדים בצורך בתנופה, הרי בדיוק איפה
ובאיזה משקל, כאן או שם, זה ענין המחייב שיקול, החלטה פוליטית תוך ידיעת חילוקי
הדעות שיש בתוכנו.

השר ח.י. צדוק:

לכן, בשלב הנוכחי לא הייתי הולך מעבר לסימון

המגמה של הגברת התנופה ההתיישבותית כדבר שמכוון

בעיקרו כלפי ישראל והעולם היהודי במסגרת התשובות שאנחנו נותנים להחלטה האנשי-ציונית באו"ם, בלי לסמן ברגע זה את הנקודות שהסימון שלהן יכול להיות - (א) דרך להבלטת חילוקי דעות בינינו בטרם הכרעה; (ב) נזק מדיני חיצוני.

אני מקבל את ההצעה של היושב-ראש, שתהיה פנייה

ומגע עם שר האוצר כדי לקבוע את המסגרת התקציבית שהיא תהיה ככל האפשר במסגרת האפשרויות רחבה יותר. מאחר ובתוך המסגרת התקציבית הזאת ייכללו גם ענייני ירושלים וסביבתה, אני מבקש לצרף אותי למשלחת אשר תתייצב בפני שר האוצר.

היו"ר השר י. גלילי:

ברצון.

השר ח.י. צדוק:

אנחנו רוצים שהמסגרת התקציבית תהיה רחבה ובתוך

אותה מסגרת שתיקבע תצטרך הממשלה לקבוע את הקדימויות.

הוועדה הזאת תמשיך לעשות מה שהיא עושה, אבל מבחינת הקווים הכלליים של הקדימויות - זה ענין להחלטתה של הממשלה מפני שיש בזה משמעות פוליטית מובהקת. הממשלה צריכה להיות במצב שהיא יכולה לקבוע סופית את הדגשים של התנופה ההתיישבותית תוך שיקול האספקטים הפוליטיים של הענין.

אשר לענין ירושלים: השתתפתי בכמה התייעצויות

מוקדמות וקצת למדתי את הענין בתוקף תפקידי כממלא-מקום יושב-ראש ועדת השרים לענייני ירושלים והגעתי למסקנה שבכל הנוגע לתכנון של הפיתוח והבינוי והאכלוס של ירושלים רבתי, יש אנדרלמוסיה רבה. ספרתי לפחות 40 תכניות שונות שיזמו במקומות שונים, במחלקות שונים במשרדים שונים בקטעים שונים של ירושלים. ברור שלצורך ראיית ירושלים בהתפתחותה ובינויה אין משמעות מעשית כלשהי לקו הגבול שמתחנו בשנת 1967 כשקבענו את הגבול המוניציפאלי של ירושלים. חייבים לראות את ירושלים רבתי.

השר ח.י. צדוק:

כתוצאה ממה שלמדתי אני עומד להציע דבר שאני חושב

שהוא הכרחי: קביעת שולחן אחד לתכנון ירושלים וסביבתה.

מוכרחה להיות בענין זה ראייה כוללת. לא יכול להיות מצב שמשרד השיכון יש לו תכנית, ולעוד מישהו יש תכנית, ושר הבטחון עושה משהו - אם הוא עושה את זה בגבולות הסמכות שלו, מותר - אבל מוכרחה להיות ראייה כוללת בענין ירושלים. אני אף פעם לא מדבק על הדורות הבאים, אבל בענין זה לא יסלחו לנו, אם בענין ירושלים נרשה פיתוח פרטיזאני של תכניות שמישהו שולף, ויש 40 תכניות. מוכרחה להיות שולחן אחד.

השר א. ידלין:

מה פירוש ירושלים וסביבתה?

השר ח.י. צדוק:

אני רוצה להימנע מלמתוח קו חדש. לא רצוי לומר שעד כאן

הקו, אבל כל אחד מבין למה אני מתכוון "ירושלים רבתי",

האיזור המטרופוליטני המורחב של ירושלים. כלומר, מה שיש לו זיקה לעיר. לא ישוב שמיועד להיות ישוב בפני עצמו, זה בפירוש מעבר לתחום של עיריית ירושלים, אם כי אין להכחיש שעיריית ירושלים היא גורם, לא גורם מכריע אבל גורם במובן זה שתצטרך לתת שירותים. כשהחלטנו על ענתות או מעלה אדומים, זה היה מתוך זיקה לירושלים. בתוך ענתות ראינו תעשייה זעירה ובמעלה אדומים - איזור תעשייתי של ירושלים. שני מקומות אלה הם בעלי זיקה לעיר.

בעקבות הנסיון שהיה לנו בהתייעצויות שונות ראיתי

צורך לרשום את הצורך בקביעת מסגרת אחת של תכנון ואני חוזר ומדגיש את הצטרפותי

לדעה הכללית שהישוב-ראש הזביר אותה, בעיני פיתוח ובינוי ירושלים המורחבת

הוא אחת הדמויות הראשונות, אם לא הראשונה אבל בוודאי אחת הראשונות, מאז ומתמיד.

אם אני חושב על השאלה היכן מהמקומות השונים עשויה ההתיישבות היהודית בקביעת

העובדות היהודיות להיות בעלת השפעה מכרעת על ההחלטה המדינית ביום שתגיע -

ירושלים היא אצלי מבחינה זו בראש.

מר י. צור:

כאשר הוחלט על כינוס ועידת הפיסגה היהודית -
ואני מבין שהיא עומדת להתכנס או בסוף חודש זה
או שבוע לאחר מכן - הייתי בין אלה שתבע לא להפוך אותה לוועידת מגבית ולא לבוא
בדרישות כספיות, אבל אני הייתי עושה יוצא מן הכלל לגבי תכנית של התיישבות.
באים אנשים שהם מביעים את דעת התפוצה בקשר לציונות. הייתי רואה חשיבות אילו
באופן כולל אחד הדברים ~~הם~~ שהיתה מחליטה עליו הוועידה הזאת היה אימוץ תכנית
התיישבות והתנחלות גדולה. לכן עוד לפני שיתברר הענין לפרטיו בנוגע לתכנית,
לשווי הכספי של ההתיישבות הזאת, אני חושב שיש ערך לכך שתהיה הערכה כוללת מה
דרוש לשם ביצוע התכנית הגדולה הזאת.

יחד עם זאת אני מקבל, כמו חברים אחרים שדברו
לפני, בברכה את הקביעה שאנחנו לא צריכים לחכות עד שיהיה ישוב מושלם כדי להעלות
אליו אנשים, אלא נחזור לתקופה של מחצית הדרך, לא לתקופת "חומה ומגדל" ממש
אבל קרוב לזה. יחד עם זאת נראה לי שתקופה ל-18 חודשים, מבחינה מדינית לא תהיה
לה משמעות אם לפחות חלק מן הישובים לא יעלו ממש מיד, ואם אני אומר "מיד",
תוך שלושה חודשים.

היו"ר השר י. גלילי:

נשמע מפי מר אבני ומר אדמוני מה האפשרות הממשית
לקצר את הזמן לפחות לגבי חלק מן הישובים.

מר י. צור:

כהפגנה מדינית יש משקל ל-10 ישובים שיעלו בבת
אחת במהירות יותר מאשר לתכנית שהיא בשלב זה

אבסטרקטית, של 30 ישובים.

אני מתייחס לדברי שר המשפטים, חוץ מההפגנה הפוליטית

אני חושב שקנה המידה צריך להיות היכן יש אנשים - ובמהירות.

מר י. צור:

אני מצטרף לחברי הממשלה שצינו בחומרה רבה את

ענין הישובים התת-מאוכלסים. אני חושב שהמצב כרוך

ישובי בקעת הירדן הוא כזה שאין להם יותר מאשר ערך סמלי כיום ועל כן אני רוצה

שאנחנו נזהיר את עצמנו מלהעלות ישובים או להתרכז ~~במרכז~~ בישובים שלא יהיו יותר

מאשר נקודה על המפה מבלי שנדע שיש להם סיכוי להתרחב ולהתבסס בשטח. אני חושב

שבענין זה פיזרנו את המאמצים שלנו לא אחת. אין אנחנו צריכים להסתכל על ההישגים

שלנו רק לפי מספר הנקודות אשר מופיעות על המפה, כי יש נקודות שהן בגדר נקודות

בלבד, ועל כן הכנת הגרעינים לישובים, וגרעינים אמיתיים לישובים של קבע, הם דבר

ראשון במעלה. יתכן שלגבי ישובים שעדיין אין לנו גרעינים^{אכל} הם חשובים מבחינות

אחרות, צריך לחזור לשיטה של האחזות נח"ל או האחזות צבאית ולא להוסיב גרעין שהיום

איננו קיים אלא על הנייר.

השר ז. המר:

אני חושב שבחכמית של תנופה התיישבותית כתשובה

להחלטות על הציונות, ההחלטות על אש"ף, ואם מותר

לי להוסיף, לשינוי הכיוון בארצות הברית - מסמך סונדרס - יש חשיבות פנימית

וחיצונית. אני מבקש לציין שבמסמך סונדרס לא הוזכרה ירושלים ונדמה לי שגם בגלל

הרגישות שלנו לנושא.

היו"ר השר י. גלילי:

זה ציון לשבח.

מר ר. זאבי:

זה יבוא במסמך סונדרס ב'.

השר ח. י. צדוק:

אני חושב שבמסמך סונדרס המצב גרוע יותר. כשיש

תיאור של העם הפלשתינאי, ערביי ישראל הם יחידה

של 450 אלף נפש, אבל ערביי ירושלים המזרחית הם במנין הגדה ורצועת עזה.

450 אלף הערבים הישראליים כלולים במסמך,

השר ז. המר:

וזה יותר חמור.

הפעם יש הזדמנות של תגובה לשוללי זכותנו

להתקיים. צריכה להיות תביעה אל הצעירים לקחת חלק במעשה הזה. מה שמוצע כאן כלול בקונסנסוס הלאומי. היום יש הפגנות, אבל ההפגנות יחלשו ותהיה השחת דעת מהדברים ולכן צריך שתהיה עשייה ממש. היות ויש אילוצים של כוח אדם ותקציב צריך לקבוע עדיפויות. הדחיפויות צריכות להיות תשובה חמרה. אם להשתמש בפראפרזה, אם מדברים היום על 10 ישובים מיד, אזכיר את עלייתם של 11 ישובים בתקופת מלחמת העולם השני. בניגוד לדעתו של השר צדוק, הייתי אומר שלא צריך רק לסמן כוונות אלא צריך להצביע ולמהר בביצוע. הייתי אומר שלא יסלחו לנו אם לא נעשה עכשיו מה שאנחנו צריכים לעשות כתשובה להחלטת האו"ם ואש"ף.

מי שמעוניין שרבים יבואו לישובים צריך לחשוב על

דרך של ישוב מעין עירוני או עירוני כתחליף לישוב כפרי. לא בכדי בגוש עציון יש מספרים גדולים יותר, מפני שיש בו אלמנטים עירוניים, אלוך שבות, למשל, ויש מאות מתדבקים.

אשר להערה בקשר לישובים התת-מאוכלסים. אני סבור

שכך מוטב לעשות. כשם שמדברים על תנאי עליה צנועים יותר, כך הייתי מדבר על מספרים קטנים יותר של אנשים לנקודות ישוב, אם אנחנו רוצים לקבוע עובדות פוליטיות בשטח. אני חושב שצריך לפתוח בגרעינים קטנים ולעשות מאמץ להגדיל אותם. להתחיל במעט אנשים ובהרבה מקומות. זה רעיון של קביעת עובדות, זה חלק מן הכוונה.

אשר לרשימה שהוצעה, הייתי מציע סדר עדיפויות

כזה: בעדיפות ג' הייתי שם את הישובים של עמק אילון, הנגב והערבה. עדיפות ב' - הגליל, ועדיפות ג' - את ארבעה האלמנטים הבאים: הבקעה, הגולן, גוש עציון ופיתחת רפיח, זה בהתאם לסכנות הקיימות בדחיפויות שירצו לקחת זאת ~~מאתנו~~ מאתנו.

השר ז. המר:

אני שמח לשמוע על התכניות בדבר ירושלים. אני

רואה אותן כחשובות וחיוניות. אם אנחנו רוצים

שירושלים תתרחב ותתעבה מבחינה יהודית וממלכית יש חשיבות רבה שהוועדה או הממשלה תשים סוף לבנייה הפראית של ערבים בירושלים, אשר עלולה לסגור בפנינו את האופציות.

היו"ר השר. י. גלילי:

למרבה שימחתי, זה לא בתחום סמכותה של הוועדה הזאת.

השר ז. המר:

אני אעלה ענין זה במקום אחר.

אני סבור שהענין של סביבת ירושלים הוא בקדימות

דחופה. במסגרת התכנית הזאת הייתי מכניס עוד איזור כדי לתקוע בו יתד, השומרון, כתשובה ציונית. ועוד: הזכירו כאן את "עופרה". יש ישוב ולא משנה כיצד היתה תחילתו, קיימת עובדה ויש טעם להכיר במקום. זה לא ענין של כסף אלא של הכרה בלבד.

השר ש. הלל:

בדרך כלל בישיבות של הוועדה הזאת לא נהוג לגלוש

לדיונים פילוסופיים-ציוניים-כלליים, אבל מאחר

ויושב-ראש הוועדה פתח את הישיבה בהצגת משמעותה היום כחורגת מתחום הקמת ישוב זה או אחר כתגובה למצב פוליטי מסויים או לפרובוקציה אנטי-ציונית ואנטי-יהודית, הייתי אומר שאנחנו נמצאים בפיגור קשה מאד. לפני כמה ישיבות העליתי את הענין בישיבת הממשלה ואמרתי שיש מקום, נוכח הצפוי, לטכס עצה מה תהיה התגובה שלנו. אנחנו נאחזנו בפורמולת הקסמים שממשלת ישראל איננה מתבקשת להחליט החלטות חדשות. אני מרשה לעצמי לומר שאילו היינו קצת אחרים, אילו היינו כפי שצריכים היינו להיות, היינו צריכים לתכנן את המסקנות ואת התכניות על מנת שנוכל להשיב מיד למחרת היום של קבלת ההחלטה ואז האפקט של תשובה כזו הוא פי כמה יותר חזק ויותר מרשים מאפקט של תשובה, אפילו ~~היא~~ גדולה, שתבוא בעוד שנה וחצי.

השר ש. הלל:

מסביב לשולחן הזה יושבים נציגי ההנהלה הציונית וגם נציגי הממשלה. אני מרשה לעצמי לומר שלא היינו בסדר. יכולנו לטכס עצה מה תהיה התשובה ולא לשבת היום ולהעלות רעיונות ולהכין דקלרציה לשר האוצר ולהגיע בסופו של דבר לתכניות יפות שלפי דעתי אינן עונות לדבר שהציג יושב-ראש הוועדה בהתחלת הישיבה. אני שבור שאם אנחנו רוצים להיות קצת אחרים, עדיין יש אפשרות לשנות משהו בעניין זה. מר צור דיבר על הכנס של המנהיגות היהודית, שצריך להתקיים בעוד כשבועיים. יש אפשרות שנמשיך ללכת בדרך הסלולה שסללנו לעצמנו - שהם יבואו ואנחנו נדבר ונתלונן על האו"ם ואחר-כך נצא בהכרזה, ומר צור אומר שבעניין זה מותר אפילו לומר להם: תשלמו. אני סבור שיש אפשרות לשנות את המשמעות של הכנס הזה אם בערב בואם נעלה באופן סימולטאני 5 ישובים, כי אז אפשר יהיה לדבר אליהם אחרת. יש עוד אפשרות לא להחמיץ את התשובה יתר על המידה ולנצל את הכנס של היהדות בכך שאנחנו קובעים שפתיחתו של הכנס לא תהיה בנאומים מזהירים אלא פתיחתו של הכנס של המנהיגות היהודית תהיה בהקמה סימולטאנית של 5 ישובים, כי אז אנחנו נדבר אחרת וידברו אלינו אחרת. אז גם מותר לומר: לא חשוב מה אומרים הגויים, אנחנו מדרכנו לא נזוז. אני בעד הנחת אבן פינה לשכונה נוספת בין נווה יעקב לגבעה הצרפתית, אבל זו לא תשובה. ממה נפשך, אם אומרים שלא חשוב מה מחליטים הגויים, אנחנו לא נזוז מירושלים. ואם מדברים על תשובה לאחגר פוליטי - לא אבן פינה לשכונה חדשה היא התשובה.

השר מ. קול:

אלא?

השר ש. הלל:

נחשוב מה התגובה הפוליטית ההולמת. אינני מציע לעשות

דברים שאנחנו חושבים שהם גורמים נזק, אבל באותם

דברים, באותם ^{פיתוחים} ~~פיתוחים~~ שקובעים עלינו לעשות צעד דמוסטרטיבי מתאים ומרשים,

כי אחרת נמשיך ונדבר, וזה לא זה.

כאמור, לאיש מאתנו לא היה ספק מה ההחלטה שתתקבל,

השר ש. הלל:

ומבחינת התגובה כבר אחרנו. למה היינו דומים?

יש סרטים רבים של צ'רלי צ'פלין שמוצג בהם אדם ~~#####~~ הממתיך למכה שעלולה לנחות עליו, גם אנחנו חיינונו אם כי לאיש לא היתה אשליה ביחס להחלטה שתתקבל. יכולנו להיות מוכנים לתגובה נחרצת למחרת היום, אילו היינו דנים על התגובה שלנו במועד. יכולנו להיות ערוכים לתגובה משמעותית יותר מאשר תהלכות הילדים והציונים. אבל, עדיין אפשר לעשות, אדוני היושב-ראש, ואני מציע באופן פורמאלי לוועדה הנכבדה הזאת להטיל על צוות של שנים - שלושה אנשים, בעזרת הצבא, לתכנן שביום פתיחתו של הכנס היהודי נעלה לפחות 5 ישובים על הקרקע.

מחוץ לקו הירוק?

השר ז. המר:

כמובן. אני לא אומר כל מקום מחוץ לקו הירוק,

השר ש. הלל:

אני נגד עליה לשומרון בשלב זה. אני מסתפק בצעד

הזה שביום הכנס של המנהיגות היהודית ניתן ביטוי לא בנאום אלא במעשה גדול שיתן גם תשובה ~~לכנס~~ וכיוון לכנס הזה.

אני מבקש להעיר: גם בהצגת הדברים היום הייתי

היו"ר השר י. גלילי:

עקבי לגבי אופיה של הוועדה הזאת, שהיא ועדה

מבצעת. לדברים שאנחנו מחליטים יש זיקות לפוליטיקה ואידיאולוגיה. אנחנו מחליטים על המעשה. לא רציתי לקשור את הנושא עם כנס המנהיגים אם כי אין ספק שיש לזה קשר. עריכת הכנס זה לא בתחום העיסוק של הוועדה שלנו. אני מודה שאני לא רוצה שום הכרזה ושם הצהרה בעקבות הישיבה היום. אבל בעקבות דבריו של השר הלל אני רוצה לומר: אני מציע שלא תתקבלנה כל החלטות בנדון. אני מודיע שאני מתכוון להביא לפני הוועדה הזאת הצעות קונקרטיות בדבר החשת עליה לישובים.

היו"ר השר י. גלילי:

אבוא בדברים עם ראש הממשלה בענין זה ואין צורך בצוות. יש אנשי המחלקה להתיישבות, משרד

השיכון, משרד הבטחון, נח"ל, ואין זה מן הנמנע שאביא הצעה כזו.

אני מרוצה מן הישיבה בכך שאוכל ללכת עם שאר

החברים אל שר האוצר ולבקש, כי בלי משאבים הענין לא יקום.

מר אבני:

הצעתו של השר הלל יכול להיות רק במסגרת נח"ל,

עליה צבאית משום שברוב המקומות שעליהם מדובר

יש מגבלה בטחונית. אי-אפשר לקחת נשים וילדים ולהושיב אותם באהלים.

השר י. רפאל:

יש גרעינים אשר מחכים.

מר אבני:

בכל תכנית אשר תסוכם צריך להביא בחשבון את

החלטות הוועדה, שקיימות כבר, פיתוח הישובים

הקיימים, הכפריים והעירוניים. כשאני מסכם את זה כתכנית כספית, היא בפני עצמה

תכנית אדירה. יש חלק מהישובים הקיימים והחדשים, שאי-אפשר לשנות את אופי הבנייה.

לדוגמה, באיזור תענך ישוב שיש עליו החלטה של הוועדה, הוא סומן בתקצוב ב-1976.

מדובר במשפחות עם ילדים אשר יושבים בישובי התענך, ואין להעלות על הדעת פתרון של אהלים.

מר אדמוני:

הם מתחננים לשבת באהלים.

מר אבני:

לתקופה של חודש. אחר-כך תהיה כתבה בעתונות

על משרד השיכון.

השר ש. הלל:

שתהיה, אנחנו נעמוד מאחורי משרד השיכון.

מר אבני:

טוענים שמשרד השיכון לא בונה מספיק ברמת-
הגולן, זו עליה. אפשר להכפיל את האוכלוסיה

שם. יש מספיק בנייה.

אשר למקומות שיש עניין וצריך להיות עניין

להחיש. קיימת אפשרות, ברוח הדברים של היושב-ראש, להצניע את הסטנדרט ההתחלתי
על-ידי מספר יחידות, שבסלנג הלא-מקצועי קוראים להן "קוביות" שהן יחידות
טרומיות מונוליטיות אשר לאחרונה הצבנו אותן כבטחוניות. כאשר יחידות אלה
תמוקמה במקום הקבע כגרעין ראשון, הוא יכול לתת תשובה נאותה. מדובר ביחידות
מצומצמות אבל הן עומדות במבחן בטחוני על דעת חיל ההנדסה. כשיהיו במקום הקבע,
לא יהיה בזה בזבוז, אבל זה מחייב כמה דברים של עקרונות.

תכנון מואץ אופרטיבי, זה תהליך ממושך ויכולים

שנה - שנה-ורבע לתכנן, אבל אפשר לעשות זאת בשבועיים - שלושה, אם יש צו. יש
צורך לשחרר שטחים, ביחוד של הצבא, להניח צינורות מים, כביש גישה וכו'.
אם תהיה פעולה מתואמת מבצעית אפשר, מיום ההחלטה עד כ-6 חודשים, להקים ישוב
ובו זמנית בכמה מקומות, לעומת התהליך המתמשך כיום, מיום ההחלטה עד לאכלוס,
בין שנה-וחצי לשנתיים. כלומר, יש כאן גם רווח של זמן והשקעה יותר קטנה בשלב
הראשון, שבאותם האמצעים אפשר לכסות מספר יותר גדול.

מה עם הקראוואנים?

מר י. צור:

הם יקרים ואינם בטחוניים.

מר אבני:

הוועדה הזאת היא ועדה להתיישבות ולא לקביעת

הוועדה התיישבות כפרית בלבד, אלא יכולה להיות גם התיישבות עירונית והראייה שגם
מרכזים עירוניים תעשייתיים הוחלט עליהם פה - ימית, קצריץ, קרית ארבע. כאמור,
אפשר גם להחלש בפורום אחר.

מר אבני:

אשר לדבריו של השר צדוק: "חטא" אחד אני לוקח
על משרד השיכון. זו הפעם הראשונה שמשרד השיכון
העלה תכנית איזורית לסביבות ירושלים, לאו דווקא כפרית. זו הפעם הראשונה בתולדות
המדינה שיש תכנית.

השר מ. קול:

איפה ~~החב~~ התכנית הזאת?

מר אבני:

אני לא שותף לפרסומים. כשפונים אלי עתונאים
אני משיב להם שכל זמן שלא תהיה החלטה של
הממשלה - אין שום אינפורמציה.

היו"ר השר י. גלילי:

הצרה היא שלא תמיד העתונאים פונים, אלא יש
הפונים אליהם.

מר אבני:

נדמה לי שיש פה איזה שהוא דבר שעלול להיות
בחזקת טעות. לא מדובר על שכונות לעיר ירושלים,
ולא בהכרח זה קשור לירושלים העיר, משום שהתפיסה של התכנית מדברת על ישובים,
זה לא חידוש וזה קיים בהרבה מדינות, כולל איזור לונדון, כאשר ישובים יתנו
שירותים לעצמם. נכון שלטווח ארוך עשויה להיות קורלציה על התפתחותה של ירושלים.

מר מ. נצר:

נדמה לי שלגבי עצם המגמה, וזו גם דעתו של
שר הבטחון, שצריך לעשות לא בדרך הסלולה המקובלת
אלא להיפך, בדרך בלתי-סלולה, המושג "סלול" הוא טוב ונכון ככלל.

השר ח.י. צדוק:

צריך לסלול יותר מהר.

מר מ. נצר:

אני חושב שצריך לנסות לחפש מה כל אחד מן
הגורמים מסוגל לסייע לביצוע.

היו"ר השר י. גלילי:

אתה מתכוון לנח"ל?

מר מ. נצר:

בין היתר.
התכנית שאני מכיר אותה מן הצד השני, בוועדת
גבתי, חסר בה חלק של ישובים עירוניים.

היו"ר השר י. גלילי:

ועדת גבתי איננה עוסקת בזה.

מר מ. נצר:

חסר התחום הזה וכן קבוצות אנשים שאינם
מוצאים את מקומם בו, וקבוצות לא בודדות, אשר
מבקשים להתיישב התיישבות עירונית. נעשה משגה אם בסדר הקדימויות לא ניקח זאת
בחשבון כחלק מן הפתרונות.

אשר ליכולת להעזר בצבא. כאשר מדובר על

האחזויות נח"ל, בניגוד למאחזים, זה חלק שאפשר לעשות אותו ועשינו אותו בעבר
אבל בקצב אחר, ב-24 - 48 שעות, עם אפשרות לקדם אחר-כך. אני אומר זאת גם על
דעתו של שר הבטחון. יש בידינו לסייע בעניין זה במספרים ניכרים.

אני חושש מהדיון ~~באמצע~~ באוצר מבחינת הזמן.

צריכה להיות מגמה שאנחנו אומרים שמוכנים ללכת, לא רק לישובי נח"ל, בתנאים ארעיים
שונים, בדרכים שמציע אותם מר אבני ובדרכים אחרות. אנחנו חייבים להתמודד גם
בקרב האזרחים בתנאים אחרים, בשיכונים אחרים, אם רוצים לקדם עניין מול הקושי
שהאנשים ישאו בו. אפשר לעשות לא מעט ומהר ויחסית בתקופה קצרה באמצעים הרבה
יותר פחותים משאנחנו רגילים להם.

היו"ר השר י. גלילי:

שאלה אינטימית בנושא נח"ל. האם דיברת
עם שר הבטחון?

מר מ. נצר:

כך.

השר מ. קול:

בהתייעצות שהיתה אתמול אצל ראש הממשלה בקשר לכינוס העולמי העליתי את הנושא של ההתיישבות ואמרתי שאני בעד שתהיה פעולה התיישבותית מתוכננת ומקיפה. יחד עם זאת אני רוצה לומר שהדבר צריך להתבצע על-פי החלטות ועל-פי סיכומים של הוועדה הזאת. מה שמקומם אותי, ולכך היו מכוונות ההערות שלי, שיש פרטיזניות בענין זה. הדברים שסיפר השר צדוק הם אישור לחששות שלי. אנחנו לא חיים בתקופה של הקמת שכונות "האפ", כמו כפר אתא בזמנו. אנחנו חיים בתקופה של מדינה ויש ממשלה ואין צורך שתהיינה בענין זה פעולות פרטיזאניות. ^{השיכון עושה} ~~התכנון~~ משלו, לשר הבטחון יש הסכמים, למחלקת ההתיישבות יש סידורים משלה, ובשביל מה קיימת הוועדה? היא צריכה להחליט ולבצע. אני בעד תשתית ביצוע אם אפשר, ~~יש~~ ויש דברים שאפשר להחיש במסגרת הפרימטרים. ברור שבלי תקציב לא נוכל לבצע. אבל, רבותי, אני חושב שגם שר האוצר משוכנע שמוכרחים להחיש דברים. אחד הדברים החשובים במדינה, שאני רואה אותם בשנים האחרונות, שיש צעירים רבים שרוצים ללכת להתיישבות, שמוכנים ללכת להתיישבות גם בתנאים לא הכי-טובים מיד. יש נוער הרוצה לעלות להתיישבות ובשבילי התיישבות היא טובה אם היא בערבה, בגליל במקומות שישבנו בהם גם מקודם. אני חושב שעושים עוול גם לוועדה וגם לממשלה אם מציגים את הפעולה הגדולה שביצענו במשך השנים כפעולה צנועה וקטנה. לפי דעתי, נעשתה פעולה גדולה. אם מדובר על עליה על הקרקע, אפשר להעלות מאות משפחות לישובים קיימים, אם ינתנו להם תנאים לכך כדי שיוכלו להתבסס. אם יש תנועות שאינן מסוגלות להתיישב - לא צריך לתת להן ~~משבצות~~ משבצות חדשות העומדות ריקות. התיישבות לא עושים על בסיס של נאומים פוליטיים, התיישבות עושים על-ידי מעשה רציני, ויש מועמדים ויש משפחות ויש אנשים שיש להניח שלא יעזבו אחר-כך.

אני מציע ליושב-ראש הוועדה לא לסכם היום

אלא לבוא מקודם בדברים עם שר האוצר.

השר מ. קול:

אני תומך בהצעתו של היושב-ראש. אני מבקש

שתתקיים ישיבה נוספת של הוועדה בהקדם.

אני רוצה לומר לשר הלל: אין ויכוח על כך

שצריכה להיות פעולה התיישבותית כאחת התשובות. לפי דעתי יש דבר יותר חשוב - עליה גדולה יותר לארץ, אבל זה לא תלוי בנו.

מר י. צור:

אפילו זרם של תיירים יכול להיות תשובה.

השר מ. קול:

אל נחשוב ש-5 ישובים הם היום בעיני העולם

עובדה פוליטית. אלה לא הימים של "חומה ומגדל".

היו"ר השר י. גלילי:

ביקשתי ממר אדמוני לוותר מפני שהשעה דוחקת.

נקדים אותו בישיבה הבאה. ~~נחמתי~~ נתתי לכמה חברים

הצעת סיכום האומרת: תשובה למתקפה נגד הציונות ומדינת ישראל מחייבת להגביר ולהחיש

את ביצוע תכנית ההתיישבות, לרבות עליה לאתרי ההתיישבות שעליהם יוחלט, ~~בבלי~~

להמתין להקמת מבני קבע, בתחומי כל האיזורים שהממשלה החליטה על התיישבות בהם.

הצעה מפורטת בדבר אתרי הישובים וסדר הקדימויות תובא לוועדה להחלטה בהקדם לאחר

הסיכום על מסגרת התקציב. התנועות ההתיישבותיות וההסתדרות הציונית יגבירו המאמץ

לשילוב גרעיני עולים בהגשמת התכנית. יושב-ראש הוועדה, שרי החקלאות והשיכון, יושב-

ראש ועדת השרים לעניני ירושלים ומנכ"ל המחלקה להתיישבות יבואו בדברים עם

שר האוצר בדבר ~~הקצבת~~ הקצבת האמצעים לביצוע התיישבות מואצת, לרבות אמצעים

מתקציבי השנים הבאות.

לכך אני מוסיף שהתכנית ~~ההכללת~~ המואצת תכלול

גם מרחבים. לגבי מרחב ירושלים אני לא קובע אין יעובדו. אבוא בדברים עם השר צדוק.

אבוא בדברים עם שר הבטחון מה יכולה להיות תרומת הנח"ל לתכנית הזאת מפני שהדבר

הזה חשוב להחשה, אולי זה יעזור תקציבית, ^{ובאשר} לבסדר העדיפויות - יש שיקול בטחוני.

אביא זאת לוועדה.

היו"ר השר י. גלילי:

דיברנו פה על סדר גודל של כ-30 ישובים וכן
תיבדק גם ההצעה אשר הועלתה על-ידי כמה חברים,

על שילוב מועדי העליה עם או לקראת כנס המנהיגים.

השר מ. קול:

30 ישובים כוללים גם את הישובים שאושרו כאן.

היו"ר השר י. גלילי:

כן. בוודאי, זה כולל 14 ישובים שעליהם יש
החלטה. צריך לקבוע סדר עדיפויות. באשר לגולן,

לא ~~פושטת~~ משתנה מה שהודעתי בישיבה הקודמת, שיהיה דיון על כך בממשלה.

השר ח.י. צדוק:

בעבר ההחלטות הקשורות עם ירושלים נתקבלו בממשלה.
הדיון על ירושלים טעון דיון מיוחד.

היו"ר השר י. גלילי:

מקובל עלינו.

מר י. צור:

אני מציע שמה שנאמר בחלק האחרון, שנבוא בדברים
עם נח"ל, ינוסח בצורה אחרת ושייאמר "תיבחן

~~במסגרת~~ בדחיפות הצעה להעלות כמה נקודות ~~בהקדם~~ בהקדם ולתכלית זו יבואו בדברים
עם נח"ל. לאמור, שההחלטה להקדים עלייתם של כמה ישובים תובלט.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מעדיף פעולות נמרצות על החלטות נמרצות.
אינני רוצה החלטות שבכל אחת מהן יש דורבן.

השר ש. רוזן:

אני בעד חשתיית להתיישבות. על איזה נקודות ועל
קדימויות עוד נחליט.

היו"ר השר י. גלילי:

זה כלול בגוף ההחלטה.

השר ש. רוזן:

כתוב "בתחומי כל האיזורים שהממשלה החליטה על
התיישבות בהם. היו איזורים שאני הסתייגתי מהם.

היו"ר השר י. גלילי:

התגובה שלי להערתו של השר רוזן היא שסדר הקדימויות
ייקבע בוועדה הזאת פרט לענין ירושלים. שנית,

לפי מיטב השכלתי, לגבי הוועדה הזאת אתה מדבר בלשון רבים ולא בצדק, כי ההסתייגויות
שלך בנושא ההתיישבות היו בנוגע לאיזור אחד: בקעת הירדן. ההערה שלך נרשמה בפרוטוקול
למה נעשה פרו ורבו בהסתייגויות? נעשה פרו ורבו בישובים.

השר ז. המר:

אני סבור שלפני שהולכים לאוצר לדבר על סכומים
היינו צריכים לקבוע סדר קדימויות. נחיש את

הישיבה הבאה כדי לקבוע סדר קדימויות.

הישיבה ננעלה בשעה 10.45.

ש מ ר

- 2 -

הת/4. מדיניות ההתישבות לאור החלטת עצרת האומות המאוחדות
מיום ו' בכסלו תשל"ו (10.11.75) בגנות הציונות

השר י. גלילי פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. קול, ח. י. צדוק, ש. הלל, ש. רוזן,
י. רפאל, ז. המר, י. גלילי וה"ה י. קלארמן,
ע. שפירא, ר. זאבי וי. צור.

ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ה י ש י ב ה ב נ ע ל ת